

Sprawozdanie z realizacji „Miejskiego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych dla Miasta Gliwice na Lata 2014-2019”

1. Wprowadzenie

„Miejski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Dla Miasta Gliwice na lata 2014 - 2019” wprowadzony został Uchwałą Rady Miasta Gliwice Nr XXXVIII/796/2013 z dnia 7 listopada 2013 r. Celem programu było stworzenie społecznych, zawodowych i materialnych warunków do podniesienia jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców Gliwic oraz ograniczenie zjawiska ich wykluczenia społecznego. Program zakładał realizację następujących celów:

1. wspieranie działań na rzecz zapobiegania niepełnosprawności,
2. wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w zakresie edukacji,
3. wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w dostępie do rynku pracy,
4. wspieranie osób niepełnosprawnych i ich rodzin poprzez system pomocy społecznej,
5. tworzenie warunków aktywności społecznej osób niepełnosprawnych jako podstawy integracji społecznej,
6. współpraca z organizacjami pozarządowymi i tworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz niepełnosprawnych,
7. zapewnienie kompleksowej informacji związanej z niepełnosprawnością,
8. przeciwdziałanie dyskryminacji i realizacja praw osób niepełnosprawnych.

Głównymi realizatorami Programu byli: Urząd Miejski w Gliwicach, Ośrodek Pomocy Społecznej w Gliwicach, Powiatowy Urząd Pracy w Gliwicach, Gliwickie Centrum Organizacji Pozarządowych, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe oraz warsztaty terapii zajęciowej. Szczegółowe liczbowe dane z realizacji programu w 2019 r. - w załączniku.

2. Wspieranie działań na rzecz zapobiegania niepełnosprawności

Realizacja celów odbywała się poprzez działania związane z przeciwdziałaniem niepełnosprawności, wczesnym wspomaganem rozwoju dzieci oraz programami rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych. Głównym narzędziem działania były kampanie w zakresie zdrowia publicznego, informacyjne, profilaktyczne i edukacja zdrowotna. W latach 2014-2019 zrealizowano 1471 programów i kampanii na rzecz zdrowego stylu życia. Zrealizowanymi projektami były przykładowo:

1. kampania „Gliwicki Dzień dla Zdrowia” – w ramach dnia otwartego mieszkańcy mogli skorzystać z konsultacji specjalistów: rehabilitanta, logopedy, stomatologa, pediatry oraz wykonać badanie EKG, pomiar ciśnienia, poziomu cukru oraz obliczyć wskaźnik BMI,
2. poprawa kondycji psychicznej seniorów poprzez aktywność fizyczną, społeczną oraz integrację międzypokoleniową – organizacja Rodzinnego Pikniku Seniora, aerobik dla seniorów,
3. zapobieganie chorobom układu krążenia - treningi nordic walking organizowane na terenie gliwickich parków, treningi Tai-Chi,
4. badania mammograficzne i cytologiczne,
5. „Gliwicka Akademia Zdrowia Dzieci” – akcja zdrowotna dla dzieci z udziałem lekarzy-specjalistów: dietetyka, logopedy, psychologa, pedagoga, stomatologa oraz fizjoterapeutów, w której corocznie brało udział ok. 500 osób,

6. akcja zdrowotna „Cukrzyca mówimy NIE” – akcja miejska zorganizowana w ramach obchodów Światowego Dnia Walki z Cukrzycą (wykład diabetologa, badania i konsultacje, wycieczka rowerowa, zajęcia ruchowe),
7. profilaktyka zdrowego odżywiania – warsztaty, konkursy dla dzieci i młodzieży,
8. szkolenia z pierwszej pomocy przedmedycznej,
9. zdrowie psychiczne młodzieży – warsztaty dla uczniów,
10. „Bezpieczny Internet” – warsztaty dla uczniów i rodziców,
11. realizacja projektu - *Segregator życia* – akcja miejska mająca na celu ułatwienie niesienia pomocy w stanach zagrożenia zdrowia i życia, propagująca uporządkowanie dokumentacji medycznej w jednym miejscu,
12. „Kawiarenka Zdrowia” – cykl bezpłatnych prelekcji zdrowotnych połączonych z oprawą muzyczną i zdrowym poczęstunkiem,
13. „Zdrowa mama, zdrowe dziecko” – zajęcia fitness dla matek z małymi dziećmi realizowane w Parku Chopina w Gliwicach.

Działania w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia dotyczyły różnorodnych problemów zdrowotnych oraz skierowane były do różnych grup odbiorców, często realizowane w miejscach publicznych lub poprzez media, dzięki czemu udało się dotrzeć z ofertą do wielu mieszkańców Gliwic.

W latach 2014-2019 objęto programem wczesnego wspomaganie 2 397 dzieci.

W ramach działań rehabilitacyjnych i wspierających osoby niepełnosprawne przekazano osobom niepełnosprawnym środki PFRON na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, środków ortopedycznych i środków pomocniczych w łącznej kwocie 4 180 735,00 zł, liczba osób niepełnosprawnych objęta wsparciem to 3 335.

Wszystkie planowane działania w zakresie zapobiegania niepełnosprawności zostały zrealizowane.

3. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w zakresie edukacji

Celem działań nakierowanych na wyrównywanie szans w zakresie edukacji było zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do edukacji i rozwoju osobowości oraz umożliwienie integracji społecznej przez edukację.

Miasto Gliwice zapewniało dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej zajęcia dydaktyczno-wychowawcze wraz z opieką psychologa, logopedy, rehabilitanta. Zapewniono dzieciom i młodzieży przewlekłe chorej opiekę wspomagającą w przedszkolach i szkołach na każdym poziomie, w formie grup i oddziałów integracyjnych. Realizowano indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne dla uczniów niepełnosprawnych. W ramach programu „Za życiem” realizowane były zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju w Zespole Szkół Ogólnokształcących Specjalnych nr 7 w Gliwicach.

Ważnym elementem działań było wdrażanie zachowań i nawyków przystosowujących młodzież do życia w środowisku społecznym.

Poszerzono zakres likwidacji barier architektonicznych w placówkach szkolnych oraz realizowano transport dzieci i młodzieży niepełnosprawnych do placówek oświatowych. Dokonano remontów i inwestycji w szkołach, m.in. modernizacja pomieszczeń dydaktycznych, termomodernizacja i modernizacja budynków, modernizacja windy, sanitariatów, modernizacja budynku na potrzeby Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Z transportu organizowanego dla osób niepełnosprawnych w latach 2014-2019 skorzystało 1696 uczniów (średnio 283 uczniów rocznie). Placówki na bieżąco wzbogacały wyposażenie w dodatkowy sprzęt i pomoce naukowe niezbędne do prowadzenia zajęć i terapii np. tablice multimedialne, sprzęt rehabilitacyjny, pomoce dydaktyczne wykorzystywane w terapii logopedycznej.

Podejmowano różnorodne działania nakierowane na wsparcie rodziców i opiekunów dzieci oraz młodzieży niepełnosprawnej poprzez szkolenia, grupy wsparcia i specjalistyczne poradnictwo - w okresie od 2014 do 2019 r. objęto wsparciem ponad 1700 uczniów i rodziców. Kładziono również nacisk na doskonalenie zawodowe nauczycieli pracujących z osobami niepełnosprawnymi poprzez szkolenia i konferencje np. szkolenie „Uczeń z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w klasie szkolnej”, „Skuteczne wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci wraz z edukacją matematyczną i techniczną”. Placówki oświatowe podejmowały wiele inicjatyw związanych z integracją uczniów niepełnosprawnych i pełnosprawnych. Były to między innymi: zawody sportowe, konkursy literackie, plastyczne, aktorskie i inne, festyny szkolne, wystawy prac uczniów niepełnosprawnych. Liczne działania na rzecz osób

niepełnosprawnych realizowała Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, np. kompleksowa i wielospecjalistyczna diagnoza dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, terapia dzieci z zaburzeniami rozwojowymi indywidualna i grupowa, warsztaty dla dzieci i młodzieży oraz dla rodziców, oferta psychoterapeutyczna. Poradnia prowadziła również szeroką działalność szkoleniową i edukacyjno-informacyjną, np. zorganizowano konferencje „Czarne chmury – depresja”, „Zastosowanie AAC u dzieci z autyzmem” oraz liczne szkolenia i warsztaty dla nauczycieli.

Zdecydowana większość planowanych przedsięwzięć w sferze edukacji została zrealizowana na satysfakcjonującym poziomie. Natomiast analiza podjętych działań wskazuje na konieczność zintensyfikowania prac w zakresie likwidacji barier architektonicznych w gliwickich placówkach oświatowych oraz kontynuację działań integracji niepełnosprawnych uczniów ze środowiskiem lokalnym.

Tabela nr 1. Środki budżetu miasta wydatkowane na zorganizowanie transportu niepełnosprawnych dzieci i młodzieży do szkół

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Środki budżetu miasta Gliwice wydatkowane na zorganizowanie transportu niepełnosprawnych dzieci i młodzieży do szkół	2 155 106	2 255 628	1 911 882	1 682 465	1 331 953	1 283 542

Źródło: Wydział Edukacji Urząd Miejski w Gliwicach

4. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w dostępie do rynku pracy

Celem podejmowanych działań była rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych, pobudzenie ich aktywności na rynku pracy, a także prowadzenie działań informacyjnych skierowanych do potencjalnych pracodawców. Realizowane były specjalistyczne usługi pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych, organizowano szkolenia zawodowe, udzielane były dotacje na podjęcie działalności gospodarczej.

Przykładami innych działań związanych z dostępem osób niepełnosprawnych do rynku pracy były:

- projekt „Młodzi na start swojej kariery” – wsparcie młodzieży z orzeczoną stopniem niepełnosprawności w poszerzanie wiedzy o rynku pracy (szkoły z oddziałami integracyjnymi, szkoły specjalne, gimnazja),
- „Gliwickie targi pracy dla osób niepełnosprawnych” - przedsięwzięcia związane z aktywizacją zawodową, pośrednictwem pracy oraz wyposażeniem osób niepełnosprawnych w wiedzę o rynku pracy oraz zasadach subsydiowanego zatrudniania,
- kampania jesienna promocja na pracę – mobilne stoisko PUP w Centrum Handlowym FORUM w Gliwicach
- zajęcia aktywizacyjne w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery – „Młodzi na start swojej kariery”,
- publikacja „Informatora dla osób niepełnosprawnych” zawierającego kartę praw osób niepełnosprawnych, wykaz stowarzyszeń, wykaz zakładów pracy chronionej, materiały dotyczące wsparcia,
- informatory dla pracodawców zachęcające do zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Ponadto na przełomie 2015 i 2016 r. uruchomiono w Gliwicach Gliwicki Zakład Aktywności Zawodowej, który prężnie działa prowadząc indywidualny program rehabilitacji dla każdego pracownika niepełnosprawnego, poradnictwo zawodowe, szkolenia zawodowe oraz doskonalenie umiejętności zawodowych.

Istotne znaczenie dla osób niepełnosprawnych mają również Warsztaty Terapii Zajęciowej, w których także prowadzone jest poradnictwo zawodowe. W ramach zajęć w warsztatach prowadzone są praktyki zawodowe dla uczestników, wzbogacając osoby niepełnosprawne o doświadczenie zawodowe.

Pomimo różnorodnych działań wspierających osoby niepełnosprawne na rynku pracy, analizy porównawcze wskazują, że bezrobocie wśród niepełnosprawnych w latach 2015-2018 utrzymywało się na podobnym poziomie, bez znaczących spadków. Odsetek bezrobotnych i poszukujących pracy osób

niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy do ogólnej liczby osób zarejestrowanych w PUP również pozostawał na stałym poziomie 7%-9,8%, z tendencją zwyżkową w ostatnich dwóch latach. Również liczba podjęć pracy przez osoby niepełnosprawne systematycznie spada (w latach 2014-2019 - od 170 do 111). Sytuacja ta być może związana jest ze stanem zdrowia osób niepełnosprawnych, który niejednokrotnie ogranicza lub uniemożliwia podjęcie pracy zawodowej, przy jednoczesnym zwiększeniu zatrudnienia przez osoby pełnosprawne.

Analiza powyższych działań wykazała, że poza kompleksowymi działaniami związanymi z aktywizacją zawodową osób niepełnosprawnych konieczne jest podjęcie dalszych działań związanych z pozyskiwaniem ofert pracy dla osób niepełnosprawnych oraz prowadzenie kampanii informacyjnych zachęcających pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Tabela nr 2. Bezrobocie osób niepełnosprawnych

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w PUP jako bezrobotne	389	354	309	256	247	213
Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w PUP jako poszukujące pracy*	112	100	86	69	60	36

*poszukujący pracy – osoba nie spełniająca wymogów ustawowych do nabycia statusu osoby bezrobotnej

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Gliwicach

Tabela nr 3. Formy wsparcia osób niepełnosprawnych w zakresie aktywizacji zawodowej

Usługa	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Poradnictwo indywidualne	24	30	13	11	20	55
Indywidualny Plan Działania	Brak danych	Brak danych	416	321	326	411
Poradnictwo grupowe	2	23	2	12	25	13
Szkolenia	59	23	20	13	14	9
Wyposażenie stanowiska pracy	1	1	1	0	0	0
Dotacja na podjęcie działalności gospodarczej	3	2	2	5	3	3
Podjęcia pracy	172	228	200	157	120	111

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Gliwicach

5. Wspieranie osób niepełnosprawnych i ich rodzin poprzez system pomocy społecznej

Celem działania było nie tylko zabezpieczenie podstawowych potrzeb życiowych osób niepełnosprawnych, ale również udzielenie pomocy nakierowanej na usamodzielnienie się. Działania skupiały się na monitorowaniu sytuacji osób niepełnosprawnych oraz rodzin z osobą niepełnosprawną, a następnie w miarę możliwości udzielaniu wsparcia w formach określonych ustawowo. Jednym z ważnych działań było świadczenie usług opiekuńczych i pielęgniarstwa oraz rehabilitacyjnych. W 2019 r. z usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych skorzystało 348 osób niepełnosprawnych. Ogółem z usług oferowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej skorzystały w 2019 r. 1563 osoby niepełnosprawne. Średnio w latach 2014-2019 liczba niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej kształtowała się na poziomie 1 534 osób. Ośrodek Pomocy Społecznej prowadził również liczne działania na rzecz osób niepełnosprawnych, finansowane przez Europejski Fundusz Społeczny poprzez realizację projektów:

- „Czas na zmiany” - celem projektu było ułatwienie integracji osób i rodzin, w tym osób niepełnosprawnych,
- „Czas na sukces” - od 2018 r. program mający na celu wzrost aktywności osób niepełnosprawnych w życiu zawodowym i społecznym,
- „Usługi społeczne na start” – oferta usług społecznych na rzecz osób zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych. Świadczone usługi m.in. w formie: edukator finansowy, dogoterapia, konsultacje i terapia logopedyczna, arteterapia, coaching rodzinny, konsultacje prawne, wsparcie i pomoc ze strony specjalistów pracy z rodziną, wsparcie psychologiczne,
- Program Aktywny Samorząd – celem którego jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Gliwicki Ośrodek Integracji Niepełnosprawnych działający w ramach Ośrodka Pomocy Społecznej prowadził liczne działania aktywizacyjno-integracyjne dla osób niepełnosprawnych – warsztaty językowe, komputerowe, plastyczne, grupy wsparcia, imprezy integracyjne organizowane wspólnie z gliwickimi stowarzyszeniami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. W 2018 r. realizowano projekt „Nasz potencjał” na rzecz osób niepełnosprawnych, mający na celu m.in. aktywizację społeczną i integrację osób zagrożonych trwałą izolacją, zwiększenie samodzielności.

Kolejnym zadaniem mającym na celu wsparcie w usamodzielnianiu było prowadzenie mieszkań chronionych. Mieszkańcy tych mieszkań mieli zapewnioną opiekę oraz możliwość treningu prowadzenia gospodarstwa domowego, nabycia umiejętności gospodarowania budżetem, odpowiedzialności za siebie i swoje leczenie, dbania o czystość, przyrządzania posiłków oraz nabycia umiejętności budowania prawidłowych relacji międzyludzkich. W 2019 r. z oferty mieszkań chronionych skorzystało 19 osób. Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone były w Środowiskowym Domu Samopomocy, w formie arteterapii w oparciu o pracownię plastyczną, witrażową, ceramiczną, a także zajęcia parateatralne oraz terapię ruchem. Prowadzone były treningi: kulinarny, farmakologiczny, umiejętności społecznych, psychozabaw. Prace plastyczne uczestników Domu prezentowane były w galerii „Sklepik z marzeniami”.

W 2019 r. realizowana była opieka wytchnieniowa w formie pobytu dziennego, wspierająca rodziny i opiekunów osób niepełnosprawnych.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych realizowane były również w Dziennym Domu Pomocy Społecznej, m.in. w formie usług rehabilitacyjnych i ogólnousprawniających dla osób niepełnosprawnych, terapię zajęciową i indywidualną, a także podtrzymywanie kontaktów ze społeczeństwem.

Analiza podjętych działań wskazuje, że system wsparcia osób niepełnosprawnych realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej był na przełomie analizowanych lat sukcesywnie rozszerzany o nowe projekty i usługi, jednak system ten wymaga stałego rozwoju i zwiększania katalogu świadczonych usług. Istotne jest również kontynuowanie i podejmowanie różnorodnych działań umożliwiających skuteczne włączenie osób niepełnosprawnych w życie społeczne. Powiększenie o dodatkowe miejsca Środowiskowego Domu Pomocy dla osób wskazujących przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (chorych na demencję lub chorobę Alzheimera) oraz dla osób ze spektrum autyzmu, to plany i wyzwania na przyszłość, z uwagi na istniejące coraz większe i pogłębiające się potrzeby w tym zakresie zgłaszane przez placówkę.

Tabela nr 4. Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z usług pomocy społecznej

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Osoby niepełnosprawne korzystające z usług pomocy społecznej	1494	1436	1421	1671	1618	1563

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Gliwicach

6. Tworzenie warunków aktywności społecznej osób niepełnosprawnych jako podstawy integracji społecznej

Głównym celem działania było stworzenie osobom niepełnosprawnym warunków rozwoju oraz pełnego udziału w życiu społecznym poprzez likwidację barier. Na realizację zadań w zakresie tworzenia warunków aktywności społecznej wykorzystywano środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, dzięki czemu udzielono osobom niepełnosprawnym dofinansowań do turnusów rehabilitacyjnych, do likwidacji barier w komunikowaniu się oraz do likwidacji barier architektonicznych w związku z indywidualnymi potrzebami. Z uwagi na ograniczone środki finansowe z PFRON oraz konieczność zapewnienia podstawowych i bieżących potrzeb osób niepełnosprawnych związanych z likwidacją barier funkcjonalnych w miejscu zamieszkania, zakupem sprzętu rehabilitacyjnego, zakupem środków ortopedycznych i pomocniczych, w 2019 roku nie realizowano dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych.

Istotnym przedsięwzięciem było również wspieranie usług asystenta osoby niepełnosprawnej, które na przełomie lat 2014-2019 podlegały stałemu rozwojowi i poszerzeniu oferty.

W Ośrodku Pomocy Społecznej oraz Gliwickim Centrum Organizacji Pozarządowych działały centra wolontariatu. Od kilku lat zauważalny jest stały wzrost liczby wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych i ich rodzin, w 2015 r. – 26 wolontariuszy, w 2019 r. 185 wolontariuszy. Ciekawą inicjatywą był projekt Gliwickiego Centrum Organizacji Pozarządowych pn. „Lokalny Wolontariat Opiekuńczy” realizowany w 2019 r. mający na celu wspieranie rodzin z osobami niepełnosprawnymi, poprzez opiekę nad osobami niepełnosprawnymi umożliwiając jednocześnie odpoczynek dla ich opiekunów.

Miasto finansowało także usługi transportowe przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Pozyskano również środki finansowe z PFRON na likwidację barier transportowych poprzez zakup samochodów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych dla gliwickich jednostek organizacyjnych. Na terenie Gliwic działały dwa warsztaty terapii zajęciowej, w których rocznie uczestniczyło ok. 100 osób. Warsztaty bazowały na stwarzaniu osobom niepełnosprawnym, w tym niepełnosprawnym intelektualnie dogodnych warunków rozwoju oraz pełnego udziału w życiu społecznym, nauce, pracy, spędzaniu wolnego czasu poprzez rehabilitację społeczną i zawodową.

Szczególnie istotnym działaniem na rzecz osób niepełnosprawnych, kończących naukę w szkołach specjalnych oraz w placówkach lub ośrodkach rehabilitacyjno-rewalidacyjno-wychowawczych był program realizowany przez Zespół Szkół Ogólnokształcących Specjalnych nr 7 pn. „Rehabilitacja 25+”. W ramach programu osoby niepełnosprawne otrzymywały wsparcie m.in. w postaci usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych, udziału w zajęciach usprawniających, pomocy w rozwijaniu i wsparciu aktywności oraz samodzielności życiowej, poradnictwa psychologicznego, aktywizacji zawodowej.

Kolejnym przykładem działań była organizacja imprez integracyjnych umożliwiających osobom niepełnosprawnym udział w życiu kulturalnym, rekreacji i sporcie oraz promujących osiągnięcia osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia. Były to między innymi: obchody Dnia Osób Niepełnosprawnych, obchody Światowego Dnia Świadomości Autyzmu, projekt „Chcemy być razem” w ramach którego młodzież pełnosprawna miała okazję doświadczyć jak funkcjonują osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności, „Konkurs Książki Mówionej”, wernisaże prac uczniów niepełnosprawnych, projekt „Blżej niepełnosprawności”, „Sklepik z marzeniami” a także dzień integracji, święto rodziny organizowane przez placówki oświatowe. W 2016 r. miasto Gliwice otrzymało wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie „Samorząd Równych Szans” za inicjatywy na rzecz środowiska niepełnosprawnych realizowane przez Miejską Bibliotekę Publiczną. Bardzo ważną inicjatywą było zorganizowanie konkursu „Gliwiczankin bez barier 2014”, nakierowanego na promowanie aktywności osób

niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia oraz na zmianę społecznego wizerunku osób niepełnosprawnych.

Podejmowano działania w celu dostosowania obiektów miejskich do potrzeb osób niepełnosprawnych, np. utworzenie nowej siedziby Środowiskowego Domu Samopomocy, modernizacja placówek oświatowych, dostosowano 3 filie Gliwickiego Centrum Organizacji Pozarządowych do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo. Działania w zakresie dostępności obiektów miejskich do potrzeb osób niepełnosprawnych podejmowane były w ograniczonym zakresie, głównie ze względów finansowych. Istotnym pozostaje poszerzenie usług asystenta osoby niepełnosprawnej i dalsza kontynuacja działań zmierzających do integracji osób niepełnosprawnych i likwidacji barier architektonicznych przestrzeni publicznej. Pozostała część zadań została zrealizowana na satysfakcjonującym poziomie.

Tabela nr 5. Świadczenia z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) w latach 2014-2019

Świadczenia z PFRON	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba wniosków o przyznanie świadczenia indywidualnego	2234	2 181	2 000	1 807	1 703	2029
Liczba osób objętych świadczeniami indywidualnymi	1069	1 227	1 016	1 089	973	979
% w stosunku do złożonych wniosków	47,85	56,26	50,80	60,27	57,13	48,10
Wartość świadczeń indywidualnych [zł]	1 246 793	1 416 783	1 286 148	1 277 783	1 316 718	1 442 143

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Gliwicach

7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i tworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz osób niepełnosprawnych

Celem działania było wspieranie inicjatyw organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz współdziałanie w diagnozowaniu i zaspokajaniu potrzeb niepełnosprawnych. Najważniejszą formą współpracy było zlecenie organizacjom realizacji zadań publicznych w dziedzinie działalności na rzecz osób niepełnosprawnych. W ramach tej współpracy organizacje pozarządowe zrealizowały między innymi zadania na rzecz rehabilitacji społecznej osób niewidomych i słabowidzących, osób z zaburzeniami psychicznymi, kobiet po mastektomii, osób chorych na stwardnienie rozsiane, a także dzieci ze sprzężoną niepełnosprawnością. Realizowane były również zadania związane z integracją osób niepełnosprawnych ze społecznością lokalną oraz działania mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu. Przy współpracy z organizacjami pozarządowymi corocznie organizowane były również obchody Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych. W pozytywnym klimacie odbywała się współpraca z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych, w skład której między innymi wchodził przedstawiciel gliwickich organizacji pozarządowych, działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Rada opiniowała projekty lokalnych aktów prawnych dotyczących spraw osób niepełnosprawnych oraz inicjowała działania dotyczące integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Gliwickim organizacjom pozarządowym udzielano również wsparcia poprzez udostępnianie pomieszczeń na spotkania zgodnie ze zgłaszanymi potrzebami, bezpłatne konsultacje z zakresu prawa i księgowości, udzielanie informacji o możliwości pozyskania funduszy z różnych źródeł oraz poradnictwo w przygotowaniu i wypełnianiu ofert o dotacje miejskie. Współorganizowano także wystawy i wernisaże twórczości osób niepełnosprawnych, przeprowadzono szkolenia dla osób chcących zostać wolontariuszami oraz

dla koordynatorów wolontariatu. Promowano gliwickie organizacje pożytku publicznego w związku z akcją „1%”, zorganizowano coroczne gale „Dzień Wolontariusza”, podczas których nagradzano wolontariuszy i organizacje pozarządowe.

Zakres i poziom przedsięwzięć nakierowanych na współpracę z organizacjami pozarządowymi pozwala na ocenę celu jako zrealizowanego w pełni.

Tabela nr 6. Środki budżetu miasta przekazane na realizację zadań w dziedzinie działalności na rzecz osób niepełnosprawnych

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kwota dotacji z budżetu miasta Gliwice przekazana na realizację zadań w dziedzinie działalności na rzecz osób niepełnosprawnych	99.430,00	42.330,00	55.000,00	45.700,00	38.670,00	91.953,00

Źródło: Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych Urząd Miejski w Gliwicach

8. Zapewnienie kompleksowej informacji związanej z niepełnosprawnością

Głównym celem działań było umożliwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do rzetelnej, kompleksowej i pełnej informacji. Szczególne znaczenie mieli Konsultanci do spraw osób niepełnosprawnych Urzędu Miejskiego w Gliwicach, których zadaniem było między innymi udzielanie pomocy niepełnosprawnym i ich rodzinom w załatwianiu życiowych problemów, udzielanie pomocy przy załatwianiu spraw na terenie Urzędu Miejskiego, uzyskaniu środków finansowych i rzeczowych niezbędnych do życia poprzez kierowanie do odpowiednich jednostek i stowarzyszeń, informowanie o sytuacji osób niepełnosprawnych w świetle prawa, a także przekazywanie szczegółowych informacji na temat pojęcia osoby niepełnosprawnej, sposobie załatwienia renty socjalnej i renty inwalidzkiej, udostępnianie aktualnego wykazu zakładów pracy chronionej oraz udzielanie informacji na temat przywilejów osób niepełnosprawnych (ulg pocztowych, telekomunikacyjnych, abonamentu RTV, opłat paszportowych, biletów do muzeów, przejazdów komunikacją miejską, dodatku 500+). Ważnym źródłem informacji z zakresu niepełnosprawności była również strona internetowa i informator przygotowany przez placówki zajmujące się osobami niepełnosprawnymi. W zakładce „Informator dla niepełnosprawnych” na stronie internetowej miasta, zamieszczano istotne informacje poświęcone problematyce niepełnosprawności. Na zlecenie miasta organizacja pozarządowa przygotowała „Broszurę dla osób niepełnosprawnych” zawierającą najważniejsze informacje o prawach, uprawnieniach i przywilejach osób niepełnosprawnych.

Zapewniono również osobom niepełnosprawnym usługi w formie warsztatów komputerowych, porad prawnych, pomocy w wypełnianiu PIT-ów oraz bezpłatnego dostępu do Internetu. Wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia zostały zrealizowane, jednakże w kolejnych latach konieczne będzie położenie większego nacisku na koordynację działalności punktów informacyjno-doradczych dla osób niepełnosprawnych.

Tabela nr 7. Liczba porad udzielona osobom niepełnosprawnym przez konsultantów ds. osób niepełnosprawnych

Konsultant ds. Osób Niepełnosprawnych	2014	2015	2016	2017	2018	2019
turnusy rehabilitacyjne	915	652	425	426	356	215
karta parkingowa	1248	374	114	68	104	82
określenie stopnia niepełnosprawności	1295	955	586	470	427	343
Informacje n/t ZPCH	123	122	76	66	71	65
Informacje n/t stowarzyszeń działających na rzecz osób niepełnosprawnych	106	81	42	44	41	43
uprawnienia i ulg przysługujące osobom niepełnosprawnym	795	489	331	216	261	243
Pomoc osobom głuchoniemym	455	539	445	306	279	293
Informacje n/t kredytów udzielanych przez PFRON	188	139	91	77	71	64
Inna pomoc (pisanie podań, pism, interwencje telefoniczne itp..)	603	568	333	347	331	310
razem	5728	3919	2443	2020	1941	1658

Źródło: Biuro Obsługi Interesantów Urząd Miejski w Gliwicach

9. Przeciwdziałanie dyskryminacji i realizacja praw osób niepełnosprawnych

Celem działań było zwrócenie uwagi na prawa osób niepełnosprawnych i ich potrzeby oraz zmiana wizerunku osób niepełnosprawnych w społeczeństwie. Podczas realizacji programu zarówno instytucje miejskie, jak i organizacje pozarządowe podejmowały różnorodne działania związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji oraz poszanowaniem praw osób niepełnosprawnych.

Przykładem takich działań były:

- działalność „Galerii w podwórzu”, w której odbywały się wernisaże, wystawy prac osób niepełnosprawnych, spotkania z poezją oraz inne imprezy integracyjne,
- projekt „(Nie)Obecni” mający na celu przeciwdziałanie uprzedzeniom w stosunku do osób upośledzonych umysłowo – w ramach projektu zorganizowano sesje zdjęciową osób niepełnosprawnych, a fotografie były udostępnione dla szerokiego spektrum odbiorców, m.in. w Centrum Handlowym „Forum”,
- działalność galerii „Sklepek z marzeniami” prezentującej twórczość osób niepełnosprawnych,

- projekt „Sprawna szkoła” – warsztaty dla uczniów nastawione na przełamywanie barier oraz naukę zachowań społecznych w odniesieniu do niepełnosprawności,
- „Dzień uśmiechu” – wspólne imprezy integracyjne na terenie przedszkola,
- kampania społeczna przeciw negatywnym zachowaniom w szkołach „Pozytywni.Gliwice.pl”,
- obchody „Dnia autyzmu”.

Na przełomie 2014-2019 zorganizowano łącznie ponad 500 inicjatyw dotyczących zmiany społecznego wizerunku osoby niepełnosprawnej oraz przestrzegania praw tych osób.

Ponadto Gliwicki Ośrodek Integracji Niepełnosprawnych był miejscem, gdzie osoby niepełnosprawne miały możliwość skorzystania z atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego, umożliwiano realizację potrzeb kulturalnych i rekreacyjnych poprzez organizację świąt i uroczystości okolicznościowych.

Warsztaty Terapii Zajęciowej promowały wiele działań zmierzających do zmiany społecznego wizerunku osoby niepełnosprawnej poprzez organizowanie imprez integracyjnych, „dni otwartych”, kiermaszy prac wykonanych przez osoby niepełnosprawne.

Fundacja „Różyczka” zorganizowała cykl spotkań kawiarnianych dla niepełnosprawnych, połączonych z prelekcją na temat historii Gliwic i śląska dla osób niepełnosprawnych, mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji i zapewnienie pełnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i kulturalnym miasta.

Różnorodność oraz dostępność programów na rzecz osób niepełnosprawnych spowodowały, że zrealizowane przedsięwzięcia w tym zakresie można ocenić jako odpowiednie do istniejących potrzeb.

10. Podsumowanie

Analiza podjętych działań pozwala na stwierdzenie, że „Miejski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych dla Miasta Gliwice na lata 2014 - 2019 r.” w zdecydowanej większości jego zapisów został zrealizowany. Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć wpłynęła pozytywnie na społeczne i materialne warunki życia niepełnosprawnych mieszkańców Gliwic oraz na ograniczenie zjawiska ich wykluczenia społecznego. Kontynuowano zadania realizowane w latach poprzednich, ale wprowadzono także nowe obszary działań, przykładowo realizowano przedsięwzięcia skierowane do opiekunów osób niepełnosprawnych w formie opieki wytchnieniowej, usług asystenta osoby niepełnosprawnej uruchomiono Gliwicki Zakład Aktywności Zawodowej, realizowano program „Rehabilitacja 25+”, zakupiono ze środków PFRON samochody dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Podejmowano szereg działań zmierzających do zapobiegania niepełnosprawności, w formie np. kampanii zdrowotnych, zajęć profilaktycznych. Placówki oświatowe podejmowały działania nakierowane na uczniów niepełnosprawnych – poprzez wczesną interwencję, terapię oraz różnorodne formy wsparcia w procesie edukacji, ale również na uczniów pełnosprawnych, poprzez działania otwierające ich na świat osób niepełnosprawnych. Pomimo trudności w dostępie do rynku pracy osób niepełnosprawnych, podejmowane były różnorodne inicjatywy w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Giełdy pracy dla osób niepełnosprawnych, organizowane corocznie w partnerstwie instytucji, organizacji, związków pracodawców i pracodawców stały się jednym z ważniejszych cyklicznych wydarzeń na lokalnym rynku pracy. We współpracy z organizacjami pozarządowymi podjęto wiele inicjatyw zmierzających do zaspokojenia różnorodnych potrzeb niepełnosprawnych mieszkańców miasta oraz ich integracji ze społecznością lokalną. Bardzo ważne było włączenie do działań samych osób niepełnosprawnych. Podejmowano działania mające na celu wsparcie rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych, a także osób pracujących na co dzień z niepełnosprawnymi poprzez szkolenia, warsztaty, grupy wsparcia. Istotnym działaniem było również zapewnienie informacji związanej z niepełnosprawnością przez konsultantów ds. osób niepełnosprawnych.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych zostały nagrodzone w konkursie na najlepsze praktyki jednostek samorządu terytorialnego w zakresie polityki na rzecz osób niepełnosprawnych, ogłoszonego przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego oraz PFRON „Samorząd Równych Szans”.

Za w pełni satysfakcjonujące można uznać działania w zakresie integracji osób niepełnosprawnych, wspierania ich aktywności społecznej, przedsięwzięcia w zakresie wyrównywania szans niepełnosprawnych w dostępie do edukacji, a także działania dotyczące współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Część zadań zrealizowana została niestety w ograniczonym zakresie, co spowodowane było przede wszystkim niewystarczającymi środkami finansowymi, w tym zbyt małą pulą środków z PFRON przekazywanych na realizację zadań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej. Do obszarów, w których efekty działań były mniejsze niż zakładano należy zaliczyć przystosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób

niepełnosprawnych, likwidację barier architektonicznych oraz dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych. Działania te wymagają stałego poszerzania w różnych formach, by dostosować przestrzeń publiczną do potrzeb osób niepełnosprawnych. Podjęto działania, lecz w ograniczonym zakresie, w celu utworzenia systemu asystentów działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz opieki wytchnieniowej. Konieczne jest systematyczne rozszerzanie zakresu tych usług. Dalszego doskonalenia wymaga również system koordynacji i wymiany informacji dotyczących problematyki niepełnosprawności. Na problemy osób niepełnosprawnych nadal wpływają warunki makroekonomiczne takie jak: niski poziom materialny, brak swobodnego dostępu do usług rehabilitacyjnych finansowanych przez NFZ, niski poziom kwalifikacji zawodowych, co powoduje, że konieczne jest doskonalenie systemu pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych i położenie nacisku na kompleksowość świadczonych usług. Konieczne jest więc wdrażanie nowych i doskonalenie istniejących form wsparcia osób niepełnosprawnych. Działania te będą podejmowane w ramach realizacji „Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych dla Miasta Gliwice na lata 2020 - 2025”.

Załącznik nr 1 do sprawozdania z realizacji „Miejskiego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2014-2019”

Dane liczbowe z realizacji programu w 2019 r.

Cel operacyjny 1 wspieranie działań na rzecz zapobiegania niepełnosprawności	2019
Mierniki:	
Liczba programów na rzecz zdrowego stylu życia, kampanii informacyjnych i profilaktycznych	245
Liczba dzieci i ich rodziców objętych wczesnym wspomaganiam	561
Liczba programów i projektów na rzecz rehabilitacji osób niepełnosprawnych	32
Liczba oraz kwota udzielonych dofinansowań do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, środków ortopedycznych i środków pomocniczych	858 osób/785 441 zł
Cel operacyjny 2 Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w zakresie edukacji	
Mierniki:	
liczba placówek oświatowych, w których zlikwidowano bariery architektoniczne	1
liczba dzieci i młodzieży korzystającej z transportu organizowanego dla osób niepełnosprawnych	277
wskaźnik uczniów niepełnosprawnych korzystających z zajęć rewalidacyjnych i rehabilitacyjnych	b.d.
liczba zorganizowanych szkoleń, warsztatów i konferencji poświęconych tematyce kształcenia osób niepełnosprawnych oraz nowatorskich form pracy z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną	28
wskaźnik udziału niepełnosprawnych uczniów korzystających ze specjalistycznego poradnictwa do ogólnej liczby osób niepełnosprawnych	63%
liczba placówek, które wzbogaciły wyposażenie o dodatkowy sprzęt i pomoce dydaktyczne usprawniające proces dydaktyczny uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	33
liczba rodziców i opiekunów prawnych uczniów niepełnosprawnych, uczestniczących w szkoleniach, terapii, grupach wsparcia	243

Cel operacyjny 3 Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w dostępie do rynku pracy	
Mierniki:	
odsetek bezrobotnych i poszukujących pracy osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy do ogólnej liczby osób zarejestrowanych w PUP	9,8 %
liczba programów na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych oraz liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w tych programach	12 programów
Liczba podjęć pracy osób niepełnosprawnych zaewidencjonowana przez PUP	111
odsetek osób niepełnosprawnych korzystających z pośrednictwa pracy i specjalistycznego poradnictwa zawodowego do ogólnej liczby zarejestrowanych w PUP osób niepełnosprawnych	100%
liczba niepełnosprawnych skierowanych na szkolenia zawodowe	9
liczba osób niepełnosprawnych korzystających form aktywizacji zawodowej finansowanych ze środków PFRON	18
liczba zgłoszeń o podjęciu działalności gospodarczej przez osoby niepełnosprawne	8
Cel operacyjny 4 Wspieranie osób niepełnosprawnych i ich rodzin poprzez system pomocy społecznej	
Mierniki:	
liczba osób niepełnosprawnych korzystających z poszczególnych usług pomocy społecznej	1563
liczba ośrodków wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz liczba osób niepełnosprawnych korzystających z usług ośrodków wsparcia	6 ośrodków/118 osób
liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w programach usamodzielniania	35
liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych oraz pomocy psychologicznej	84
Cel operacyjny 5 Tworzenie warunków aktywności osób niepełnosprawnych jako podstawy integracji społecznej	
Mierniki:	
liczba wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych	185
liczba asystentów działających na rzecz osób niepełnosprawnych	6
liczba imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych dostępnych dla osób niepełnosprawnych	365
liczba oraz kwota dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	120/654 722 zł

kwota dofinansowania działalności warsztatów terapii zajęciowej oraz liczba uczestników warsztatów	109 osób/2 191 627 zł
Liczba oraz kwota udzielonych dofinansowań do uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	0
kwota dofinansowania do usług transportowych przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz liczba osób niepełnosprawnych korzystających z przystosowanego transportu	12 osób/26.828 zł
liczba szkoleń, warsztatów i konferencji dotyczących umiejętności społecznych osób niepełnosprawnych	9
Kwota środków przekazanych na likwidację barier transportowych	155 265,36 zł
Cel operacyjny 6 Współpraca z organizacjami pozarządowymi i tworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz niepełnosprawnych	
Mierniki:	
liczba programów i projektów dotyczących problematyki niepełnosprawności zrealizowanych przy współudziale środowiska osób niepełnosprawnych	11
liczba osób przeszkolonych do pracy na rzecz osób niepełnosprawnych	676
Liczba oraz kwota dotacji udzielonych z budżetu miasta organizacjom pozarządowym realizującym zadania w dziedzinie działalności na rzecz osób niepełnosprawnych	5/91 953 zł
liczba konferencji, spotkań i innych imprez okolicznościowych związanych z problematyką niepełnosprawności	60
Cel operacyjny 7 Zapewnienie kompleksowej informacji związanej z niepełnosprawnością	
Mierniki:	
liczba punktów informacyjnych dla osób niepełnosprawnych	5
liczba programów edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych mających na celu podnoszenie ich świadomości dotyczącej przysługujących uprawnień, a także ich potencjału i wkładu w życie społeczności lokalnej	5
liczba osób niepełnosprawnych korzystających ze specjalistycznego poradnictwa, w tym porad prawnych	144
Cel operacyjny 8 Przeciwdziałanie dyskryminacji i realizacja praw osób niepełnosprawnych	
Mierniki:	
liczba programów mających na celu kształtowanie wśród mieszkańców miasta, w szczególności dzieci i młodzieży, postaw sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi oraz liczba uczestników tych programów	20 programów
liczba inicjatyw dotyczących zmiany społecznego wizerunku osoby niepełnosprawnej oraz przestrzegania praw obywatelskich osób niepełnosprawnych	110